

บันทึก

เรื่อง การส่งจ่ายบำเหน็จตกทอดส่วนของภริยา

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือที่ สร.๐๒๐๓/๒๑๗๑ ลงวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒ ขอให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาให้ความเห็นในปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจ่ายบำเหน็จตกทอดส่วนของภริยาตามหนังสือของกระทรวงการคลังถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ กค.๐๕๐๔/๓๓๗๔ ลงวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒ โดยมีข้อเท็จจริงว่าตามหลักปฏิบัติของกระทรวงการคลังในการจ่ายเงินบำเหน็จตกทอดถือว่าบำเหน็จตกทอดส่วนของภริยาจะต้องจ่ายให้แก่ภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายเพียงคนเดียวเท่านั้น เพราะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๕๒ บัญญัติว่า “ชายหรือหญิงจะทำการสมรสในขณะที่ตนมีคู่สมรสอยู่ไม่ได้” มาตรา ๑๔๕๕ บัญญัติว่า “คำพิพากษาของศาลเท่านั้นจะแสดงว่าการสมรสได้เป็นโมฆะ” และมาตรา ๑๔๕๖ บัญญัติว่าโมฆะ” ซึ่งบทกฎหมายดังกล่าวมีเจตนารมณ์ให้ชายหรือหญิงมีคู่สมรสที่ถูกต้องตามกฎหมายได้เพียงคนเดียว ดังนั้น การขอรับบำเหน็จตกทอดส่วนของภริยาในกรณีที่มีผู้ตายมีภริยาจดทะเบียนสองคน ผู้มีส่วนได้เสียจะต้องดำเนินการทางศาลเพื่อขอให้ศาลพิพากษาว่าผู้ใดเป็นภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิได้รับบำเหน็จตกทอดในฐานะภริยาเสียก่อนจึงจะได้พิจารณาส่งจ่ายบำเหน็จตกทอดให้ แต่โดยที่หลักปฏิบัติดังกล่าวทำให้การขอรับบำเหน็จตกทอดบางรายไม่สะดวกและนอกจากนั้นบางรายก็ไม่ประสงค์ที่จะไปดำเนินการทางศาล ฉะนั้น ทางกระทรวงการคลังจึงได้มีการผ่อนผันให้คือ ถ้าภริยาที่จดทะเบียนสมรสภายหลังทำหน้าที่เป็นหลักฐานยอมรับว่าภริยาคนแรกเป็นภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิได้รับบำเหน็จตกทอดในฐานะภริยาแต่ผู้เดียวโดยตนเองไม่มีสิทธิแล้วกระทรวงการคลังก็จะจ่ายบำเหน็จตกทอดทั้งหมดให้ภริยาคนแรกไปได้ แต่ถ้ามิได้ดำเนินการดังกล่าวกระทรวงการคลังก็จะไม่จ่ายบำเหน็จให้ โดยต้องไปดำเนินการในทางศาล แต่มาบัดนี้กระทรวงการคลังมีปัญหาเพิ่มเติมว่าเมื่อพิจารณามาตรา ๑๔๕๕ ที่บัญญัติว่า “คำพิพากษาของศาลเท่านั้นจะแสดงว่าการสมรสได้เป็นโมฆะ” แล้ว จะเห็นได้ว่า ถ้าศาลยังไม่ได้พิพากษาว่าการสมรสได้เป็นโมฆะ จะถือได้หรือไม่ว่าภริยาที่จดทะเบียนสมรสทั้งสองคนเป็นภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้ตายและกระทรวงการคลังอาจจ่ายบำเหน็จตกทอดในฐานะภริยาให้ทั้งสองคนโดยได้รับส่วนของภริยาคนละครึ่ง หากถือเช่นนั้นได้ก็จะทำให้การส่งจ่ายบำเหน็จตกทอดรวดเร็วขึ้น แต่โดยที่กระทรวงการคลังเห็นว่าอาจมีปัญหาตามมาในภายหลังที่กระทรวงการคลังได้ส่งจ่ายบำเหน็จตกทอดให้แก่ภริยาทั้งสองคนไปแล้วได้กล่าวคือ หากได้มีการฟ้องต่อศาลและศาลได้มีคำพิพากษาแสดงความเป็นโมฆะของการสมรสของภริยาคนที่สองไปแล้ว ภริยาคนแรกจะมาเรียกร้องบำเหน็จตกทอดส่วนของภริยาเพิ่มเติมจากกระทรวงการคลังได้อีกหรือไม่ จึงขอให้ส่งเรื่องให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาวินิจฉัย

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๑) เห็นว่าตามหนังสือ

กระทรวงการคลังดังกล่าว ปัญหาที่กระทรวงการคลังขอให้พิจารณามีข้อสำคัญแต่เพียงว่าถ้าศาลยังไม่ได้พิพากษาว่าการสมรสใดเป็นโมฆะ จะถือได้หรือไม่ว่าภริยาที่จดทะเบียนสมรสทั้งสองคนเป็นภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ตาย และมีสิทธิได้รับบำเหน็จตกทอดในฐานะภริยาทั้งสองคน โดยได้รับส่วนของภริยาคนละครึ่ง

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๑) ได้พิจารณาปัญหาในเรื่องนี้พร้อมด้วยผู้แทนกระทรวงการคลัง (กรมบัญชีกลาง) แล้วมีความเห็นว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่กฎหมายต้องการให้มีการพิสูจน์กันในศาลถึงความเป็นโมฆะเสียก่อนเท่านั้น ส่วนเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นปรากฏชัดเจนว่าให้ชายหรือหญิงมีคู่สมรสที่ถูกต้องตามกฎหมายได้เพียงคนเดียว ทั้งตามหลักการตีความก็ไม่พึงที่จะตีความกฎหมายในทางกลับกันในเมื่อไม่มีบทกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนให้ตีความเช่นนั้นได้ ฉะนั้น จะถือว่าเมื่อยังไม่มีคำพิพากษาของศาลแสดงว่าการสมรสเป็นโมฆะ ภริยาที่จดทะเบียนทั้งสองคนก็เป็นภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายด้วยกันหาได้ไม่

โดยเหตุผลดังกล่าว จึงไม่ชอบที่กระทรวงการคลังจะจ่ายบำเหน็จตกทอดให้ไปโดยถือว่าภริยาที่จดทะเบียนทั้งสองคนเป็นภริยาที่ชอบด้วยกฎหมาย และมีสิทธิรับบำเหน็จตกทอดในฐานะภริยาทั้งสองคน โดยได้รับส่วนของภริยาคนละครึ่ง

(ลงชื่อ) วัฒนา รัตนวิจิตร

(นายวัฒนา รัตนวิจิตร)

กรรมการร่างกฎหมายประจำ

รักษาราชการแทน รองเลขาธิการ ฯ

ปฏิบัติราชการแทน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มิถุนายน ๒๕๒๒